

FROM MAHENDRA SHANTILAL
રાસ નિકુંજ

(સચિત્ર)

પ્રવેશક લેખક :

શ્રી. રમણલાલ વસન્તલાલ દેસાઈ, એમ. એ.

લેખક :

મૂળજીભાઈ પીતામ્બરદાસ શાહ

ચિત્રકાર :

કલાબિંધુ

મળવાનું સ્થળ :

એન. એમ. ઠાકરની ડું,

બુકસેલર્સ

૧૪૦, પ્રીન્સેસ સ્ટીટ, મુંબઈ ૨.

પ્રકાશક :
મૂળજીલાઈ પીતામ્બરદાસ શાહ,
રાવપુરા રોડ :
વડોદરા.

અદેખ
૪૮૧.૦૫
દર્શ
(૨૧૫)

: પ્રથમાવૃત્તિ : ૧૯૩૪ : પ્રત : પંદરસો.

૨૧૭૨૬

મૂલ્ય : આઠ આના.

મુદ્રક :
બાદવજી પીતાંબર ઠક્કર,
આનંદ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ,
દેવકરણ મેન્સન,
પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨.

કવિતા (૨૧૦)

અ તુ ક મ શિ કા

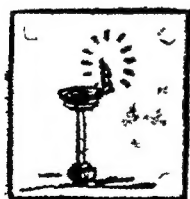
					પાન.
	નિવેદન...	૭
	પ્રવેશક....	૯
સાસ					
૧	મ્હારે માંડવડે !	૧૭
૨	નહોરતાંને નહોતરે	૧૮
૩	દિલ ડોલી રહ્યાં	૧૯
૪	ચાંદની-ઝીલન	૨૦
૫	ઉપા	૨૧
૬	મેંદી મૂટી	૨૨
૭	મોરલા રે !	૨૩
૮	મ્હારી ઝુંપડી	૨૫
૯	અલિહારી આપુના બોલની	૨૭
૧૦	અલિહારી માડીની મ્હેરની	૨૮
૧૧	હોંચકા	૩૦
૧૨	હૈયે વસે...	૩૧
૧૩	મ્હારે રે ગામડે	૩૨
૧૪	આશાને ઓટલે	૩૩
૧૫	વીરતું આગમન	૩૪
૧૬	આંખો ઠરે	૩૫
૧૭	વસન્તદેવ	૩૬
૧૮	મહેમાન !	૩૮
૧૯	ચિન્તાને ચાકડે	૩૯
૨૦	વાડીને હોંચકે	૪૦

રાસ	પાન.
૨૧ હૈયું મહારું હર્ષે લારે રે।	૪૨
૨૨ આંખડીનાં જાદુ ...	૪૪
૨૩ મેહુલો ...	૪૫
૨૪ દિલનું દર્દ ...	૪૬
૨૫ વિજેગણ ...	૪૮
૨૬ માળીડા।	૪૯
૨૭ મીઠું ખોલે ...	૫૦
૨૮ ન્હાની બાલિકા ...	૫૧
૨૯ રીસામણાં ...	૫૩
૩૦ પોપટડો ...	૫૫
૩૧ ન્હાની નણુદી ...	૫૬
૩૨ દીપોત્સવી ...	૫૮
૩૩ દુઃખી પેલી મેના, સખિ।	૬૦
૩૪ દુઃખીઆરી દેવીને દિલડે ...	૬૧
૩૫ સીતા હરણુ ...	૬૨
૩૬ પનિહારી ...	૬૫
૩૭ શારદાનાં મન્દિર સોહુ, સાહેલડી।	૬૬
૩૮ સન્ધ્યા ...	૬૭
૩૯ નાઠો એ ચોર ...	૬૮
૪૦ ચોરી ગયો ...	૬૯
૪૧ છેડે છે કોણુ ? ...	૭૦
૪૨ રાધા-રસેશ ...	૭૧
૪૩ શાન્તિ ક્યાંથી વળે ? ...	૭૨
૪૪ ચેતનયુગ ...	૭૩
૪૫ યુગદેવ ...	૭૪

સ્રસ

પાન.

૪૬	વિષુતે વિનતી	૭૬
૪૭	કેસરિયા સુન્દરી	૭૭
૪૮	કેસરિયાના કોડ	૭૮
૪૯	ભારતી-પૂજન	૭૯
૫૦	મુક્તિને માર્ગે	૮૦
૫૧	શરૂં થતો	૮૧

નિવેદન

૧૯૩૦ ના માર્ચમાં મહાત્માજીએ આદરેલા મહાભિનિષ્ક્રમણની પુણ્ય પળથી લોકોમાં અજબ ચેતન આવ્યું છે. હિન્દના ઇતિહાસમાં ન જુલાય એવું યાદગાર યુધ્ધ હિન્દવાસીઓએ એ અડગ યોગીની સરદારી નીચે આદ્યું હતું. રાષ્ટ્રોત્કર્ષના આવા ધન્ય પ્રસંગે લખાયેલાં મહારાં ગીતો “રણરસિયાંના રાસ” રૂપે ગુજરાતને અર્પ્યાં હતાં. ગુણિયલ ગુજરાતનાં રાસરસિયાંને એ ગીતો ગમ્યાં, સામયિકોએ એનો સત્કાર કર્યો, મિત્રોએ પ્રશંસાના પત્રો લખ્યા અને એમાંનાં ગીતો નવરાત્ર પ્રસંગે તથા અન્ય જાહેર સંગીતના જલસાઓમાં હોંસથી ગવાયાં અને ઝીલાયાં અને કાઠ કાઠ પ્રસંગે એ સાંભળવાની રસલ્હાણુ મ્હને એ મળેલી. જ્યારે જ્યારે મ્હું એ ગવાતાં સાંભળ્યાં છે ત્યારે ત્યારે અંતરમાં આનન્દની છોળો ઊભરાઈ છે. કાને પોતાનાં લખેલાં ગીતો ઉલ્લાસભર ગવાતાં સાંભળવા ન ગમે? આ પ્રસંગે અજબ પ્રોત્સાહન આપનાર એ સંઘળાંતો આભાર માવવાની તક લઉં છું.

આવા સુંદર આદરથી આજે નવો ગીતસંગ્રહ બહાર પાડવા પ્રેરાયો છું. આમાંનાં ઘણાં ખરાં ગીતો ‘ગુણસુંદરી’, ‘ઝીણોધ’ આદિ સામયિકોમાં અવાર નવાર પ્રગટ થઈ ગયેલાં છે. મહારાં ગીતો તરફ યતાવેલી ચાહના બદલ આ રચણે એ તન્ત્રી મહાશયોનો પણ આભાર માનું છું.

ગીતોની ભાષા સરળ તથા ઢાળ જાણીતા છે અને નવા જમાનાને અનુકૂળ થાય તેવા છે એટલે ગાનારાંએને એ જરૂર ગમશે એવી આશા રાખું છું.

‘રાસનિકુંજ’ ની પ્રથમ આવૃત્તિની વ્યવસ્થા કરવાનું ભાઈશ્રી નન્દલાલ હમ્મરે મિત્રભાવે સ્વીકારી લીધું છે તેમજ પુસ્તકને સુંદર બનાવવા બનતો પ્રયત્ન થયો છે તે માટે એ મનનો આભારી છું.

અને પુસ્તકનો પ્રવેશક લેખ લખી આપનાર આપણા જાણીતા નવલકથાકાર શ્રીયુત રમણલાલ વસન્તલાલ દેસાઈ એમ. એ. એમલે મહારી માગણીનો સહર્ષ સ્વીકાર કરી પ્રસ્તુત પુસ્તકનો પ્રવેશક લેખ લખી આપ્યો છે તે બદલ એમનો આભાર માનું છું.

અંતમાં મહારા ગીતસંગ્રહને ગુજરાત વધાવી લેશે એવી આશા રાખી વિરમું છું.

મોટા બાજવાડા :

વડોદરા :

તા : ૨૫ : ૭ : ૩૪

} મૂળજીભાઈ પીતામ્બરદાસ શાહ

પ્રવેશક

શ્રી. મૂળજીભાઈ શાહનો પરિચય ગુર્જર રાસરસિકાને આપવાની જરૂર હોય એમ લાગતું નથી. એ યુવાન ઉત્સાહી કવિ ‘રણરસિયાંના રાસ’ તેમજ ગુજરાતી સાસિકામાં વખતો વખત પ્રસિધ્ધ થતી તેમની કૃતિઓથી જાણીતા થયા છે. તેમના સંબંધી એક અંગત વાત માત્ર નોંધવા જેવી એ છે કે તેઓ એક વ્યાપારી છે છતાં કવિ છે. વર્તમાન કવિતા એક ઉછરતા વ્યાપારીનાં હૃદયમાં ઊગી નીકળે એ મ્હને તો બહુ શુભ ચિન્હ લાગે છે.

‘રાસ’ એ ગુર્જર કવિતાનો એક વિશિષ્ટ વિભાગ છે. હંદ કરતાં ઓછાં બંધનવાળી પરંતુ ગેય, તાલબધ્ધ, ભાવને અદ્ભૂત સંરળતાથી વ્યક્ત કરતી, કલ્પનાને સુંદર અંટપટા ઝોક આપતી, ગુર્જર જીવનનાં આનન્દ, ઉલ્લાસ, આશા, રમત અને મર્મને પ્રતિબિમ્બિત કરતી એ રાસની રચના ગુર્જર નવજીવનને પણ અનુકૂળ થઈ ગઈ છે, અને તેના ઉપર નવા નવા પ્રયોગો થતા જાય છે છતાં તે સર્વદા પ્રિય અને ચિરંજીવી કાવ્યપ્રકાર છે એમ આપણને લાગ્યા કરે છે.

કવિ ન્હાનાલાલે ‘રાસ’ ને ગુર્જરસાહિત્યમાં ઉત્તમ સ્થાન અપાવ્યું; એટલુંજ નહિ; ગુર્જર રાસને જગતસાહિત્યમાં ઉત્તમ સ્થાન અપાવ્યું. એ પછી રાસનો સતત પ્રવાહ ગુર્જરસાહિત્યમાં વહેતો જ રહ્યો છે. કવિ ન્હાનાલાલનું સ્થાન અનેક રીતે અજોડ છે; રાસમાં પણ તેમની સરખામણી શોધવી અશક્ય છે. છતાં એટલું તો ખરું જ કે ગુર્જર કાવ્યસરણીને ‘રાસ’ અનુકૂળ પડી ગયા છે અને ન્હાનાલાલના રાસ ઉપરાંત કેટલીક બહુ સુંદર રાસકૃતિઓ આપણને

મળી આવી છે. રાસનો થોડ વધતો જાય છે; તેમાં વિષય અને વીગતનાં વૈવિધ્ય વધતાં જાય છે, એટલું જ નહિ, તેમાં રાગદારી દાખલ કરવાના પણ સફળ નિષ્ફળ પ્રયોગો હવે થયે જાય છે. આખા રાસસાહિત્યને કસોટીએ ચઢાવવાનો પ્રસંગ હવે ઉપરિચિત થયો છે. રાસસાહિત્યની શક્યતાઓ અને મર્યાદાઓની ચર્ચા હવે જરૂરની છે.

હું આ સ્થળે તે કાર્ય કરવા માગતો નથી; તે માટે મહારી યોગ્યતા હું જોતો નથી. અહીં તો ભાઈ મૂળજીભાઈના રાસ વિષે મહારે એ બોલ કેહેવા છે.

એકાવન રાસનો આ મૂળજીભાઈનો સંગ્રહ રાસસાહિત્યની ખૂબીઓ અને ખામીઓના આયના સરખો મૂકે લાગ્યો છે. એમાં ગૃહભાવ-કુટુંબભાવ અને લાગણીઓની સરસ રમત છે. ‘હૈયે વસે’ ‘મહારે રે ગામડે,’ ‘વીરતું આગમન,’ ‘આંખો ઠરે’ ‘ગૃહ—દીપિકા’ સરખી ‘ન્હાની બાલિકા,’ એવાં એવાં ગીતો કૌટુંબિક ભાવનાની ઉજળી બાજુનાં દર્શન કરાવતા રાસ કહી શકાય.

વર્તમાન રાષ્ટ્રીયતાનો પડથો એટલો વ્યાપક છે કે ભાઈ શાહે જેવાનાં હૃદય એ પડથે હાલી જ બિડે. એના પરિણામ રૂપ કેટલાંક કાવ્યો આ સંગ્રહમાં છે—એ કે ‘રણુરસિયાંના રાસ’ નું તેમનું પહેલું પુસ્તક એ ભાવેને એકત્રિત કરી શક્યું છે—અને ‘યુગદેવ’ તથા ‘શૂરાં બનો’ એ આવા પ્રકારના ઉત્તમ નમૂના છે. યુગદેવની શરૂઆત ભૂલવા સરખી નથી:

હો યુગદેવ! પૂંજું પાવડીઓ :

કંઈ ઊઘાડી તહે અમ આંખડીઓ.

‘મુક્તિને માર્ગે’ માંની પંક્તિઓ પણ સુંદર છે. દષ્ટાંત તરીકે-

‘ઘડો ઉરમાં શા ઘાટ? પોઢયા કેમ ઢાળી પાટ?

મૈયાંની મુક્તિ માટ સંચરે, હો રાજ!

ભાવના અને વર્ણનના સમન્વયમાં પણ કવિ સરસ કલા ખીલવી
શકે છે તેનો ખ્યાલ કાવ્યસંગ્રહમાંનાં એક ઉત્તમ કાવ્ય ‘કિયા’ માંથી
આપણને મળી આવશે:

રૂપેરી ઓઢણી સોહાય :
કિયા કિતરે જોને !

....

ધીમાં પગલે ચાલે, કે કુમકુમ નાંખે વહાલે;
એનાં હાસ્ય જો વેરાય :
કિયા કિતરે જોને !

એવું જ એક ખીજું ‘વસન્તદેવ’નું કાવ્ય અને તેમાં રહેલી
કલ્પના પણ આપણે જોઈ લઈએ :

દૂર દૂર દેશથી હો આજ :
વસન્તદેવ જોને પધારે.

...

પગલાં પહોંત એનાં રૂપેરી રંગનાં;
નયનેથી નીતરે પ્રકાશ :
વસન્તદેવ જોને પધારે.

તેમજ ‘ચાંદની—ઝીઝન’ પણ બૂલવા સરખું નથી :

ઝીઝુ ઝીઝુ હું ચન્દ્ર કેરી ચાંદની;

...

ઓહુ ઓહુ હું તેજ કેરી ઓઢણી.

‘સન્ધ્યા’ પણ એક સરસ રાસ છે.

સૌંદર્યમસ્તી-રસમસ્તીના ઉદ્દગારો રાસરચનામાં બહુ સારી રીતે ઝીલાય છે. એનાં સુભગ ઉદાહરણ :

‘ મોરલા રે ! આવ મહારે મન્દિરિયે ! ’

તથા

‘ મેંદી મૂકી, મહેં બહેન ! મેંદી મૂકી;
આજ મહારે હાથે મહેં મેંદી મૂકી. ’

તેમજ

‘ છેડે છે કોણુ ? બહેની ! છેડે છે કોણુ ?
મીઠી મીઠી મોરલી છેડે છે કોણુ ? ’

જેવા રાસમાંથી મળી આવે છે.

બાલભાવને વ્યક્ત કરતી પંક્તિઓ, બાલકાવ્યોની બહુ નજીક આવે એવા રાસ લખવાની શક્તિ પણ ભાષ શાહે આ સંગ્રહમાં બતાવી છે. જે ‘ હૈયે વસે ’ તથા ‘ મહારે રે ગામડે ’ તેમજ ‘ રીસામણાં ’ જેવા રાસ જોવાથી સહજ જણાઈ આવશે.

હૃદયના કંટણુ ભાવને, દુઃખને, ખેંચેતી તથા અશાન્તિને રાસમાં વ્યક્ત કરતાં કાવ્યો પણ ‘ વિજોગણુ ’ ‘ દુઃખો પેલી મેના, સખિ ! ’ તથા સહુનું ધ્યાન જરૂર ખેંચવા યોગ્ય ‘ શાન્તિ ક્યાંથી વળે ? ’ જેવા સારા નમૂનાઓમાં ભાષ શાહે આપ્યાં છે.

ઉપરાંત આપણા સંસ્કારો અને ભાવનાઓને સતત જગત રાખ્યા કરતાં સરળ સ્વચ્છ છતાં હૃદયદ્રાવક જૂનાં આખ્યાનો અને આખ્યાયિકાઓ—જેમને નવીન કવિતાએ ઘટતો આવકાર હજી આપ્યો નથી તે—નો ઉપયોગ કરવાની પ્રણાલિકા શરૂ કરનારા જૂનજ પ્રયોગશીલ કવિઓમાં ભાષ શાહેને મૂકવા હું લલ્લ્યાઈ છું. ધ્રુવાખ્યાન, સીતાજીની કાંચળી, તુળશીમાની કથા જેવાં ત્રીસ પાંત્રીસ વર્ષ ઉપર સંસ્કારી

કુટુંબોમાં સતત ગવાતાં કાવ્યોએ ગુર્જર જીવનની લાગણીઓને શુદ્ધ અને તીવ્ર બનાવી છે એ વાત ભૂલાય એવી નથી. મુઘરેલી કવિતાએ હજી એ આખ્યાનો જોટલો જનતાના હૃદય ઉપર ફાણ મેળવ્યો નથી. એ લઢણ ખીલવવા સરખી છે એમાં જરા પણ શક નથી. એ સ્થાન વર્તમાન કવિતા જ્યાં સુધી નહિ મેળવે ત્યાં સુધી તે વ્યાપક બનવાની નથી. એનાં શુભ ચિન્હો દેખાય છે, અને ભાષ શાહે ‘સીતાહરણ’ ની આખ્યાયિકાને સરળ મનગમતા રાસઢાળમાં ‘ગોઠવી સુયોગ્ય પ્રયોગ કર્યો છે.

રાસનિકુંજની ભાષા સાદી, સરળ અને પ્રવાહી છે. તેમાંની કલ્પના અને ભાવના પણ રચીકર છે. રાસયુગનાં લક્ષણોનો ઠીક આવિર્ભાવ તેમાં થયો છે. છતાં એક ચેતવણી ભાષ શાહને આપું છું—અને તેમની દ્વારા બધા ય રાસ લેખકોને આપું છું.

કવિતા એ બહુ ઊંચી કલા છે. પ્રતિભાસંપન્ન કવિઓને હાથે તેમાં આવશ્યક રસ, કલ્પના અને શબ્દશૃંગારનાં ઘડતર ઘડાય છે. એ કવિતાનાં સળંગ કલેવરથી સહુ કાંઈ મોહ પામી જાય છે, અને સમય જતાં ખીજ મુગ્ધ રસિકો કલ્પના અને શબ્દશૃંગારને પકડી લઈ કાવ્યનો રસ પણ તે સાથે જ પકડાયો એમ માની નવી નવી રચનાઓ કર્યે જાય જ છે. પરંતુ ઘણી વખત રસ લુપ્ત થઈ જઈ કલ્પના અને શબ્દ રચનાનું ખાલી ખીણું જ એમાંથી મળી આવે છે. બધા જ કવિતા પ્રકારમાં એમ થાય છે. રાસમાં એમ બનવું બહુ સહજ છે—એમ બનવા પણ લાગ્યું છે. મ્હારી સહુને ચેતવણી—વિનંતી છે કે રાસ લેખનની મોહકતા અને સરળતામાં તેનો આત્મા—રસ વિસારે ન પડે એ માટે બહુ જ સખત કસોટી પોતાને માટે રાખવી. રાસકાવ્યો સામાન્યતામાં ઘસડાઈ ન જાય એ ઉદ્દેશથી જ આટલું લખ્યું છે.

શ્રી, મૂળભૂત રાસલેખનમાં રહેલો એ લય સહજ પરખી લેશે. તેઓ હજી જિગે છે; જિગતાં જ તેમણે સારી-મહોટી આશા બંધાય એવા રાસસંગ્રહો બહાર પાડ્યા છે; એમની કૃતિઓમાં 'મહે' ઉપર બતાવી તે પ્રમાણે ધણી શક્યતાઓ છે; તેઓ પ્રયોગશીલ પણ છે; અને સ્વભાવે બહુ વિનયી અને નમ્ર છે; તેમના કાવ્યપ્રયત્નો સફળ છે. હજી પણ વધારે જાગી પ્રતિનાં કાવ્યો-રાસ-તેમની કલાભાવનામાંથી જન્મશે એવી આશા સહ 'રાસનિકુંજ'ના સંગ્રહને હું સફળતા ધમ્મું છું.

વડોદરા :
તા : ૨૫ : ૭ : ૧૯૩૪ } રમણલાલ વસન્તલાલ દેસાઈ

રાસ નિકુંજ

નીસરી હં નહોરતાંને નહોતરે રે લોલ....

મહારે માંડવડે! જીવનગર. (સૌરાષ્ટ્ર)

(ઢાળ : હું તો મહિયારણુ રે! ગોકુળ ગામની)

આવો સાહેલડી રે! મહારે માંડવડે!

કરું હું સ્નેહથી સન્માન:

સાહેલડી રે! મહારે માંડવડે!

મહારે માંડવડે રે, કે સાથિયા પૂર્યા, સાહેલડી!

દેજો દર્શન કેરી વહાણ:

સાહેલડી રે! મહારે માંડવડે!

મહારે માંડવડે રે, કે તોરણ યાંધ્યાં, સાહેલડી!

ફારે છે ફૂલડાં અમૂલ:

સાહેલડી રે! મહારે માંડવડે!

નેહ હું નહોતરું રે, કે આવજો વહેલાં, સાહેલડી!

થાશે હો! ચિત્તડાં પ્રપુલ્લ:

સાહેલડી રે! મહારે માંડવડે!

આજે શરદની રે, કે રાતડી સોહે, સાહેલડી!

રમીશું રંગથી સૌ રાસ:

સાહેલડી રે! મહારે માંડવડે!

દેવોએ આવશે રે, કે સુણવા સ્નેહે, સાહેલડી!

મોંઘા છે રાસના વિલાસ:

સાહેલડી રે! મહારે માંડવડે!

નહોરતાંને નહોતરે !

(ઢાળ : ખમ્મા । વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ)

નીસરી હું નહોરતાંને નહોતરે રે લોલ,
ઠરવા તાળી ફેરે શોર જો:
નીસરી હું નહોરતાંને નહોતરે રે લોલ.

સરખી સાહેલીઓના સાથમાં રે લોલ,
થવાને ગીતમાં ગુલ્તાન જો:
નીસરી હું નહોરતાંને નહોતરે રે લોલ.

અમી-નીધિ વિરાજે આલ-આંગણે રે લોલ,
અમ ઉરે અમી સીંચાય જો:
નીસરી હું નહોરતાંને નહોતરે રે લોલ.

મંડપે સજવ્યાં સ્નેહ-ફૂલડાં રે લોલ,
મલયાનિલ મીઠો વાય જો:
નીસરી હું નહોરતાંને નહોતરે રે લોલ.

અંતરમાં ઉલ્લાસને પ્રસારવા રે લોલ,
કરિયે સૌ સ્મિતથી કલ્લોલ જો:
નીસરી હું નહોરતાંને નહોતરે રે લોલ.

દિલ ડોલી રહ્યા

(ઢાળ : બિધ્યાં પ્રભાત, આજ લાગે રળિયાત)

ચમકે છે ચન્દ્ર, આજ થાયે આનન્દઃ

તેજ ઝીલી રહ્યાં, તેજ ઝીલી રહ્યાં.

રમિયે સૌ રાસ, ઉર સીંચી ઉદલાસઃ

દિલ ડોલી રહ્યાં, દિલ ડોલી રહ્યાં.

ચાંદની સુરમ્ય સખિ ! ચાકમાં છવાયલી,

ફૂલની સુવાસ સખિ ! ઉરમાં ભરાયલી;

દિલ ડોલી રહ્યાં, દિલ ડોલી રહ્યાં.

પૂર્ણિમાની રાત મહીં રમિયે અલખેલડી !

હૈયાની વાત કાંઈ કરિયે સાહેલડી !

દિલ ડોલી રહ્યાં, દિલ ડોલી રહ્યાં.

ઉદધિની સંગ સખિ ! સરિતા ગૂંથાયલી,

તરુવરને બહાલે સખિ ! વેલડી વીંટાયલી;

દિલ ડોલી રહ્યાં, દિલ ડોલી રહ્યાં.

આંખલાની ડાળે ખેડેની ! બોલે કોયલડી,

સ્નેહીનાં સુદર્શને ને ! ગાળે રાતડલી;

દિલ ડોલી રહ્યાં, દિલ ડોલી રહ્યાં.

કાળજમાં મહારા એક છૂપી વાતડલી,

કોણ જાણે કેમ મહારી નાચે આંખડલી;

દિલ ડોલી રહ્યાં, દિલ ડોલી રહ્યાં.

ચાંદની ઝીલન

ઝીલું ઝીલું હું ચન્દ્ર કેરી ચાંદની,
હો ખહેન! ઝીલું હું ચન્દ્ર કેરી ચાંદની.
ઝોડું ઝોડું હું તેજ કેરી ઝોઢણી;
હો ખહેન! ઝોડું હું તેજ કેરી ઝોઢણી.

ભગ્યે છે ઇન્દુરાજ આલની અટારિયે,
પૂર્ણિમા પધારી આજ અવનિને આંગણે;
પૂજનના થાળે જો સન્નયઃ
હો ખહેન! ઝીલું હું ચન્દ્ર કેરી ચાંદની.

કોઢભરી કામિનીઓ આવતી ઉતાવળી,
રમવાને રાસ રંગે માંડતી ઉલ્લાસથી;
રસિયાંના રાસ જો રમાયઃ
હો ખહેન! ઝીલું હું ચન્દ્ર કેરી ચાંદની.

પ્રાણમાં પ્રકાશ પુરું જેટલો ઝીલાય હો!
ઉરનો ઉત્કર્ષ આજ સાધિયે સધાય હો!
નયણાંમાં નૂર જો સીંચાયઃ
હો ખહેન! ઝીલું હું ચન્દ્ર કેરી ચાંદની.

ઉપા

(ઢાળ : નાગર વેલીઓ રોપાવ)

રૂપેરી ઓઢણી સોહાય:

ઉપા ઊતરે જોને !

એનાં તેજ જો ઢોળાય:

ઉપા ઊતરે જોને !

ધીમાં પગલે ચાલે કે કુમકુમ નાંખે ંહાલે;

એનાં હાસ્ય જો વેરાય:

ઉપા ઊતરે જોને !

આભલિયાથી આવે કે સાથે કેં કેં લાવે;

સુધા છાંટણાં છંટાય:

ઉપા ઊતરે જોને !

મૂર્તિ મધુરી કેવી કે દર્શન કરિયે દેવી;

પ્રાણે ચેતના સ્પુરાય:

ઉપા ઊતરે જોને !

મેંદી મૂકી

(ઢાળ : નિંદર ભરી રે ગુલાલે ભરી)

મેંદી મૂકી મહેં ખડેન ! મેંદી મૂકી;
આજ મહારે હાથે મહેં મેંદી મૂકી.

મેંદીનો રંગ ખડેન ! કેવો રળિયામણો;
ઉરના ઉદ્દાસભેર મેંદી મૂકી;
આજ મહારે હાથે મહેં મેંદી મૂકી.

લાગે છે હાથ ભેને કેવો સોહામણો,
રંગવાનો લેશ ના હું તો ચૂકી;
આજ મહારે હાથે મહેં મેંદી મૂકી.

મહારા ઉઘાનને તો મેંદીની વાડ છે,
ભેવાને ચાલને કેવી ઝૂકી;
આજ મહારે હાથે મહેં મેંદી મૂકી.

કાળજીમાં કોડ હોય ત્યારે ભે ખડેન ! તો,
આવજે હું આપીશ એની ભૂકી;
આજ મહારે હાથે મહેં મેંદી મૂકી.

મોરલા રે !

(ઢાળ : તારલા રે ! આવ મ્હારે અંબોડલે)

મોરલા રે ! આવ મ્હારે મન્દિરિયે !
મ્હારે મન્દિરિયે ! આવ મ્હારે મન્દિરિયે !
મોરલા રે ! આવ મ્હારે મન્દિરિયે !

સાખી :

સ્નેહે મ્હને શીખવ તું તવ નૃત્ય વિદ્યા,
નાચું ખરે ! તવ સમી હું ચ મ્હાની ખાલા;
ત્હારી કલા રમલરી નહિ શીખવે શું ?
શાને ઊભો નહિ જરી ડગ માંડતો તું ?

મોરલા રે ! શાલ મોંઘી ખીછાવું રે !
મોંઘી ખીછાવું રે ! આવ ફૂલો વેરાવું રે !
મોરલા રે ! આવ મ્હારે મન્દિરિયે !

સાખી :

મોતી મઢેલ મધુ હાર ત્હને દઈ હું,
આતુર છે હૃદય જો શીખવા ચ મ્હારું;
મ્હારે નથી કરવી રે હરિકાઈ ત્હારી,
શાને ધરે હૃદયમાં ખીક લાઈ ! મ્હારી.

મોરલા રે ! આશ મહારે અંતરિયે !
મહારે અંતરિયે ! આવ મહારે મન્દિરિયે !
મોરલા રે ! આવ મહારે મન્દિરિયે !

સાખી :

રીઝ્યાં તહારાં નૃત્યથી, પૂજ્ય સરસ્વતી માત;
માને રીઝવું નૃત્યથી, શીખવ મુજને બ્રાત !

મોરલા રે ! ધીર હૈયે તું ધાર રે !
હૈયે તું ધાર રે ! વાત મહારી વિચાર રે !
મોરલા રે ! આવ મહારે મન્દિરિયે !

સાખી :

રીઝશે માત સરસ્વતી, દેશે જ્ઞાનની બહાણુ;
ઊંડી ઉરની આશ એ, થાશે તવ કબ્યાણુ.

મોરલા રે ! આવ મહારે મન્દિરિયે !
મહારે મન્દિરિયે ! આવ મહારે મન્દિરિયે !
મોરલા રે ! આવ મહારે મન્દિરિયે !

મહારી ઝુંપડી

(દાળ : પુષ્પ-આરણ્ય રે લોલ)

મહારી ઝુંપડી રે જહેન !

મોંઘી ઝુંપડી રે જહેન !

સુખડાં સમાય સર્વ સ્વર્ગનાં રે જહેન !

સાખી :

નહાની સરખી ઝુંપડી, નહાનો સરખો બાગ;

નહાની જો સરિતા વહે, ગાયે રૂડા રાગ.

ફેરે ફૂલડાં રે જહેન !

હોલે દિલડાં રે જહેન !

સુખડાં સમાય સર્વ સ્વર્ગનાં રે જહેન !

સાખી :

મધુરી મેના બોલતી, નિત્યે મીઠડા બોલ;

આંખા હેરી કુંજમાં, ઘાયે રોજ કલ્લોલ.

ગોરી ગાયનાં રે જહેન !

પીયે દુધડાં રે જહેન !

સુખડાં સમાય સર્વ સ્વર્ગનાં રે જહેન !

સાખી :

કુદરત શિક્ષણ આપતી, નવલું કૈં જો રોજ;
એના મધુરા ભાવથી કુરિયે સર્વે મોજ.

આવો આંગણે રે જહેન !

જોવા કારણે રે જહેન !

સુખડાં સમાય સર્વ સ્વર્ગનાં રે જહેન !

બલિહારી બાપુના બોલની

(ઢાળ : ભમ્ભરિયા ઢૂવાને કાંઠે)

બાપુના બોલ લાગે મીઠકા, હો ખડેન !

બાહુ ભરી છે એની જીભ રે :

બલિહારી બાપુના બોલની.

હૈયું લયું છે એનું હેતથી, હો ખડેન !

મુખથી વેરાય મીઠાં વેણ રે :

બલિહારી બાપુના બોલની.

સુધા સીંગેલ એના શબ્દમાં, હો ખડેન !

રોજ કહે સુંરના મન્દેશ રે :

બલિહારી બાપુના બોલની.

નીતિના પન્થ પ્રીતે દાખવે, હો ખડેન !

શિખવીને ત્યાગ કેરા મન્ત્ર રે :

બલિહારી બાપુના બોલની.

હુઃખીઆનાં હુઃખ સર્વ ટાળવાં, હો ખડેન !

શાન્તિનાં સુણાવે દિવ્ય સૂત્ર રે :

બલિહારી બાપુના બોલની.

બાપુના ભાવ ઉર લીંજવે, હો ખડેન !

બાપુજીના બોલ ના ભૂલાય રે :

બલિહારી બાપુના બોલની.

બલિહારી માડીની મહેરની

(ઢાળ : લમ્મરિયા કૂવાને કાંઠે)

વિભુનાં બહાલ કેરી પૂતળી, હો બહેન!
જગમાં જડે કયાં એની જોડ રે?

બલિહારી માડીની મહેરની.

પોષે છે બાળ નિજ નેહથી, હો બહેન!
રડતાં દેખી કાળજું કપાય રે:

બલિહારી માડીની મહેરની.

સાખી: ખીડા પામે બાળકો, શું માતાથી સેવાય?
કરવા દુઃખડાં દૂર એ, જીવન અર્પે સદાય.

પ્રણયનાં પૂર પાણી પાંપણે, હો બહેન!
નીતરે ત્યાંથી પ્રણયનાં ઝળું રે:

બલિહારી માડીની મહેરની.

સાખી: એનાં ચિત્તે સર્વદા, બાળક કેરું હિત;
આશિષ દેતી ઉરથી, 'થાવ સુખી' એ નિત્ય.

જી. રા. મ.

મધુથી મીઠાં એનાં વેણુ છે, હો ખડેન !

કેવી શીળી છે એની છાંય રે :

બલિહારી માડીની મ્હેરની.

સાખીઃ છોરું કછોરું થાય છે, માત કુમાત ન થાય;
 માડી પ્રતિમા ઇશની, ઇશનાં દર્શન થાય.

અરપોં જીવન તોય ઓછું છે, હો ખડેન !

કેમ કરી ગુણુ સૌ ગણાય રે ?

બલિહારી માડીની મ્હેરની.

હીંચકો

(લાગ : જમનાને કાંઠે કળાયલ મોરલો)

વીરાને કાજ મહેં ખાંધો છે હીંચકો,

હીંચકે રે! કેવો જૂલો છે વીર:

હૈયાનાં હેતથી ખાંધો છે હીંચકો,

હીંચકે રે! કેવો સોહો છે વીર.—વીરાને૦

પ્રેમે 'લયાં' છે નેન જોને સોહામણાં,

સીંચશે રે! સ્નેહે શાન્તિનાં નીર:

ખેંચું છું દોર હું ગાતી પોદામણાં,

પોદશે રે! વીર ઉરનો અમીર.—વીરાને૦

છવાતું હાસ્ય જો મીઠા એ મુખકે,

હીંચકે રે! આજ સૂતો ચતુર:

નિંદરને દેશ એ બાશે હો ખેલવા,

દેખશે રે! કાંઈ સોણલાં મધુર.—વીરાને૦

હૈયે વસે

(ઢાળ: નિંદર ભરી રે ગુલાલે ભરી)

હૈયે વસે રે હો ! હૈયે વસે;
વીરાનું ંહાલ મહારે હૈયે વસે.

આભનો ઉજાસ પેલો ચાંદો સુહાગી,
ગૃહે ઉજાસ મહારો વીરો કરે:
વીરાનું ંહાલ મહારે હૈયે વસે.

સરવરમાં શોભતો કેવો નો હંસલો;
ગૃહે વીરાજી મહારો એવો લસે:
વીરાનું ંહાલ મહારે હૈયે વસે.

વાડીમાં ફેરતાં મીઠાં કેં ફૂલડાં;
વીરાના ગુણ એવા હૈયે વસે:
વીરાનું ંહાલ મહારે હૈયે વસે.

ખાંધુ ખળેવ કેરી હોતે હું રાખડી;
પ્રેમભીની પસલી આપી હસે:
વીરાનું ંહાલ મહારે હૈયે વસે.

મહારે રે ગામડે !

(લાળ : વઢવાણ શહેરના લીલાં લવંગિયા)

મહારે રે ગામડે આવો હો વીરા !
લેવાને મીઠડો લહાવો હો વીરા !
મહારે રે૦

ઘેરે છે ગાવડી બહાલા હો વીરા !
પીળેને દૂધના ખ્યાલા હો વીરા !
મહારે રે૦

રૂડો છે રંડીઓ ઘેરે હો વીરા !
કાંતીશું આપણે લહેરે હો વીરા !
મહારે રે૦

વાડીમાં ફૂલડાં ફારે હો વીરા !
ગૂંથીશું સ્નેહના દોરે હો વીરા !
મહારે રે૦

નાચન્તો મોરલા નિત્યે હો વીરા !
ફૂજન્તી કેકિલા પ્રીતે હો વીરા !
મહારે રે૦

મહારે રે ગામડે આવો હો વીરા !
લેવાને મીઠડો લહાવો હો વીરા !

આશાને ઓટલે

(ઢાળ : સરોવરે પાણીમાં ગઈ'તી, સાહેલડી !)

આશાને ઓટલે એ ઊભી'તી ખડેનડી,
 વીરાની વાટ કાંઈ જોતી જ રે:
 ક્યારે એ આવશે અંતરને પૂછતી,
 લાગન્તા વાર એ તો રેતી જ રે:
 આશાને ઓટલે.

ખડેનીને ખારણે જોલે બજેવ ને,
 અંતરમાં જોલતો વીર જ રે:
 વીરાની જોલ ક્યારે દોડન્તી આવશે,
 શાન્તિનાં નીર વીર ! સીંચો જ રે:
 આશાને ઓટલે.

હીરે ગૂંથી છે કેવી હેતેથી રાખડી,
 લાવનાના રંગથી એ રંગી જ રે:
 કાળજમાં કેડ કેવા વીરાને ખાંધવા,
 ક્યારે રે આ વશે એ આંહી જ રે:
 આશાને ઓટલે.

દાદાના દેશથી એ વીરજી આવશે,
 ખડેનીને ખારણે ઉમંગે જ રે:
 લાસીએ લેટ કાંઈ આપેલી હેતથી,
 થારો દર્શન એનાં ત્યારે જ રે:
 આશાને ઓટલે.

વીરનું આગમન

(ઢાળ : શો ઘલનાદ ગાળે)

હો ! વીર આજ આવે,

જો ! વીર આજ આવે;

સખી ! હું વધાવું એને ઉમંગથી :

અજોવ કેરા પર્વને પ્રસંગ આજ રંગથી.

હો ! વીર આજ આવે.

સાખી :

યુધ્ધ ચડાવું પ્રેમથી, દેવા હિર સત્કાર;

પગલાં પડતાં વીરનાં, દીપશે મ્હારું દાર.

રાખડી ગૂંથેલ મ્હોં તો ખાંધવા ઉમંગથી :

અજોવ કેરા પર્વને પ્રસંગ આજ રંગથી.

હો ! વીર આજ આવે.

સાખી :

પસલી દેશે પ્રેમથી, મોંઘાં એનાં મૂલ;

ઠરશે એની આંખડી, રક્ષા જોઈ અતૂલ.

ભાવના ભરેલ જોલ જોલશે ઉમંગથી :

અજોવ કેરા પર્વને પ્રસંગ આજ રંગથી.

હો ! વીર આજ આવે.

આંખો ઠરે

(ઢાળ : નિંદર ભરી રે ગુલાલે ભરી)

આંખો ઠરે રે, હો ! આંખો ઠરે;
ખડેનીને જોઇ મહારી આંખો ઠરે.

ખડેલી ઊઠીને રોજ આંગણું સમારે;
નહાઇ ઘોઘ પ્રભુની સ્તુતિ કરે;
ખડેનીને જોઇ મહારી આંખો ઠરે.

વાડીમાં ઘૂમન્તી એ વીણન્તી ફૂલડાં;
ગૂંથીને માળ પ્રભુકંઠે ધરે;
ખડેનીને જોઇ મહારી આંખો ઠરે.

પૂરન્તી સાથિયા સ્નેહ એ આંગણે;
પરવારી, પાઠ એના પ્રીતે કરે;
ખડેનીને જોઇ મહારી આંખો ઠરે.

ગાતી એ ગીત મીઠાં રાધા ને કૃષ્ણનાં;
અમી ભરેલ જોલ મુખે ઝરે;
ખડેનીને જોઇ મહારી આંખો ઠરે.

હસે છે હાસ્ય મીઠું હૈયાં હુલાવતી;
વીરાનાં વારણાં એ લેતી ફરે;
ખડેનીને જોઇ મહારી આંખો ઠરે.

(ઢાળ : ગોવાળિયે ઘેલાં ધાંધાં રે !)

દૂર દૂર દેશથી હો આજઃ
વસન્તદેવ જોને પધારે.
સજી આંગે સ્નેહ કેરો સાજઃ
વસન્તદેવ જોને પધારે.

પગલાં પડન્ત એનાં રૂપેરી રંગના;
નયનેથી નીતરે પ્રકાશઃ
વસન્તદેવ જોને પધારે.

ઉરની સુવાસે સખિ ! ફૂલડાં વધાવતાં;
સ્પુરાવે ઉરમાં ઉલ્લાસઃ
વસન્તદેવ જોને પધારે.

કોકિલા કલ્લોલે કેવી દેતાં વધામણાં;
નર્તન્તા મોરલા મધુરઃ
વસન્તદેવ જોને પધારે.

આંકુરો ફૂટે છે ઉર આશનાં અનેરાં;
આંજો છે આંખડીમાં નૂરઃ
વસન્તદેવ જોને પધારે.

શુવનમાં જોમ નવું વ્યાપે, સાહિલડી !

પાયે છે પ્રેરણા અનન્ત :

વસન્તદેવ જોને પધારે.

વાંસળી વગાડે ઝહેન ! દિલને ડોલાવતી;

ગળવે નાદ એ દિગન્ત :

વસન્તદેવ જોને પધારે.

વીંધે છે વિરહીનાં કાળજાં એ વાંસળી;

સતાવે દિન અને રાત :

વસન્તદેવ જોને પધારે.

દૂર દર દેશથી હો આજ :

વસન્તદેવ જોને પધારે.

મહેમાન!

(હાળ : નાગર વેલીઓ રોપાવ)

સોહિ આંગણું મહેમાન!
મહારે આંગણે આવો!
કરું સ્નેહથી સન્માન:
મહારે આંગણે આવો!

ઉર ઉમળકા આવે કે દર્શન કરતાં લાવે;
મહારી આંખડી ધરાય:
મહારે આંગણે આવો!

અવસર આજ અમોલો કે જોલ સુહાગી જોલો;
ઉરે લાવના ભરાય:
મહારે આંગણે આવો!

પગલાં પનોતાં આજે કે ભરજો મહારે કાજે;
આશા ઉરની પૂરાય:
મહારે આંગણે આવો!

સ્વર્ગસંકનનાં જોવું કે મન્દિર દીપે કેવું;
મહારાં દુઃખડાં વિલાય:
મહારે આંગણે આવો!

ચિન્તાને ચાકડે

(ઢાળ : સરોવરે પાણીમાં ગમ'તી, સાહેલડી !)

ચિન્તાને ચાકડે ચડિયું છે ચિત્તકું,
હૈયાનું હીર કાંઈ ખોયું જ રે :
આંખોએ દીકું છે એવું કેં મીઠકું,
જેનાથી ઉર મહારું મોહ્યું જ રે.

ચિન્તાને૦

અતિથિદેવ એક આંખ્યા'તા આંગણે,
એની કીકીએ કંક કીધું જ રે :
ઉરના અતિથિદેવ આંખ્યા'તા આંગણે,
ચોરીને ચિત્ત મહારું લીધું જ રે.

ચિન્તાને૦

ખોલન્ટા ખોલ એ સરતાં'તાં ફૂલડાં,
ગામ્ધ્યુ'તું ગૃહ મહારું ગીતે જ રે :
આંકયા અંકાય એનાં શાં રે ફૂલો મૂલડાં,
આંજી'તી આંખ મહારી પ્રીતે જ રે.

ચિન્તાને૦

ધખકયુ'તું હૈયું મહારું દેતાં વળામણાં,
થાશે દર્શન કયારે એનાં જ રે ?

આંખ્યા ના કેમ શું લીધાં રીસામણાં ?

ગમ્યાં સ્વાગત ના શું મહારાં જ રે ?

ચિન્તાને૦

વાડીને હીંચકે

(ઢાળ : સરોવરે પાણીમાં ગઈ'તી, સાહેલડી !)

વાડીને હીંચકે હું હીચન્તી હેતથી,

ગાતી'તી ગીત કેંક મીઠાં છ રે :

આવે સમીર-લહેર દોડન્તી દૂરથી,

સ્મરણોને દ્રષ્ટિએ દીઠાં છ રે :

વાડીને૦

મહેકન્તો મોગરો ને મહેકન્તી માધવી,

હૈયે સુવાસ મીઠી સીંચે છ રે :

સમાધિ સ્નેહ કેરી જૂલન્તા સાધવી,

દોડે છે દ્રષ્ટિ દૂર ભાંચે છ રે :

વાડીને૦

રજનીના રંગ રમ્ય રંગે છે કાળજું,

આંજે છે ચન્દ્ર નૂર આંખે છ રે :

ભાડવું છે દૂર દૂર સ્નેહી સમીપમાં,

ફૂટન્તી સ્નેહ કેરી પાંખે છ રે :

વાડીને૦

ઉરમાં તરંગ એવા ઊઠે ઉમંગના,
ધીમેથી કોક ત્યાં તો આંચું છ રે :
હૈયામાં હોય તે તો દ્રષ્ટિ સમીપમાં,
કેવું અનન્તે દિવ્ય દાખ્યું છ રે :
વાડીને.

બેઠાં બે હીંચકે ને હીંચન્તાં હેતથી,
અવનિએ સ્વર્ગ અમે આણ્યું છ રે :
ઠહાલમનાં ઠહાલમાં વીતી વિભાવરી,
રજનીમાં સ્વર્ગ અમે માણ્યું છ રે :
વાડીને.

હૈયું મહારું હર્ષે ભરે રે !

(ઢાળ : ગોવાળિયે ઘેલાં કીધાં રે)

સખિ ! નીતરતો નાથ-નેણુ નેહ,
હૈયું મહારું હર્ષે ભરે રે !

સખિ ! વરસે છે મીઠો જેમ મેહ;
હૈયે મહારે શાન્તિ સરે રે !

સખિ ! સુણું છું કન્થ કેરી વાત,
હૈયું મહારું હર્ષે ભરે રે !

સખિ ! ભગ્યું છે સુખનું પ્રભાત;
હૈયે મહારે શાન્તિ સરે રે !

સખિ ! પથરાયે પ્રેમનો પ્રકાશ,
હૈયું મહારું હર્ષે ભરે રે !

સખિ ! પૂરાય મહારી ઉર-આશ;
હૈયે મહારે શાન્તિ સરે રે !

સખિ ! શીખવે સેવા-સૂત્ર સાર,
હૈયું મહારું હર્ષે ભરે રે !

૫૫ રા અ

સખિ ! ટાળી દે ઉર કેરો ભાર;
હૈયે મહારે શાન્તિ સરે રે !

સખિ ! ત્રિત્તકાને ચોરે એવો ચોર,
હૈયું મહારું હર્ષે ભરે રે !

સખિ ! આંખડીમાં નાચે મીઠો મોર;
હૈયે મહારે શાન્તિ સરે રે !

સખિ ! ઘૂમિયે પ્રેમને પ્રદેશ,
હૈયું મહારું હર્ષે ભરે રે !

સખિ ! ઉરમાં થાય છે ઉજ્જેશ;
હૈયે મહારે શાન્તિ સરે રે !

આંખડીનાં જાદુ

(ઢાળ : ગોરસ લેધ લેધ પીળે)

પ્રીતમ જોધ જોધ રાત્રું,

હો ! આંખડીનાં જાદુ છે અનેરાં.

હૃદયે છે પ્રેમપુંજ :

અક્ષયો છે જાદુકુંજ :

જાદુનાં જન્ત્ર શા શીખેલાં,

હો ! આંખડીનાં જાદુ છે અનેરાં.

જગ મહારું ત્યાં સમાય :

રવિ ચન્દ્ર ત્યાં જણાય :

જાદુનાં જોર શાં કીધેલાં,

હો ! આંખડીનાં જાદુ છે અનેરાં.

મનડાનો મોર, ખડેન !

ચિત્તડાનો ચોર, ખડેન !

નયનોને જાદુથી છોડેલાં,

હો ! આંખડીનાં જાદુ છે અનેરાં.

卐 રા સ

મેહુલો

(ઢાળ : અમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ)

ઉઠાળાને તાપે તપી ભૂમિકા રે લોલ,

કરે છે શાન્ત મેઘરાજ જો :

સખિ ! વરસ્યો મીઠો મેહુલો રે લોલ.

જળધાર દીધી જહેન ! મેહુલો રે લોલ,

પકાવે પ્રેમે પૃથ્વી પાક જો :

સખિ ! વરસ્યો મીઠો મેહુલો રે લોલ.

આજે કલ્લોલો કેવા ખેડુતો રે લોલ,

છે ખેતરે નવિન આસ જો :

સખિ ! વરસ્યો મીઠો મેહુલો રે લોલ.

નદીએ ઊલરાય પાણી મેઘનાં રે લોલ,

ઉર સરિતે આવે પૂર જો :

સખિ ! વરસ્યો મીઠો મેહુલો રે લોલ.

કાળી કાળી વ્યોમ વાદળી રે લોલ,

ખાલી કરીને જાય નીર જો :

સખિ ! વરસ્યો મીઠો મેહુલો રે લોલ.

મહારા પિયુનો કોપ ઊડિયો રે લોલ,

મહારે મહોટી એ મેઘ ધાર જો :

સખિ ! વરસ્યો મીઠો મેહુલો રે લોલ.

દિલનું દર્દ

(ઢાળ : આજ મહારી ચુન્દડીએ ચાંદની ચળાય રે)

ખડેન ! મહારા દિલકામાં

કાંઈ કાંઈ થાય રે !

કાં ઇ કાં ઇ થાય,

દિલ દુઃખથી દુભાય રે !

ખડેન !—

સાખી :

આલે રમે તરલ તારક ચન્દ્ર સાથે,

નાચે મયુર મધુરા કરીને કલા ને

જોઈ જોઈ તોય હૈયે

ધીર ના ધરાય રે !

ધીર ના ધરાય,

આંખ આંસુથી ભરાય રે !

ખડેન !—

સાખી :

કુંજે મધુ ટહુકતી રસકોકિલાં એ,

ગાતી વહે નદી ય ન્હાની કરી તરંગો.

મીઠાં સુણું ગીત તોયે

કાગળું કપાય રે !

કાળ જં કપાય,

વિષ વ્યાપતું જણાય રે !

ખડેન !—

સાખી :

સૂની દિસે રજની ને નહિ નિંદ આવે,
આશા ઉંડી હૃદયની ઊડતી ચ લાગે;
શાન્તિ મળે કયમ કરી નહિ નાથ પાસે,
દૂરે કઠોર ઉરના સખિ ! કન્થ મહારા.

સૂનાં, સૂનાં મન્દિરે હું

એકલી રીળાઉં રે !

એકલી રીળાઉં,

રાત દિન જો દુભાઉં રે !

ખડેન !—

વિજોગણ

(ઢાળ : હુંગરોમાં ખોલે છે મોર)

ભીઠે છે ઉરમાં અન્દેશ :

સ્નેહીનો ન સાંપડયો સન્દેશ.

દૂર દૂર દૂર કોઇ દેશમાં ગયા છે;

લખ્યું ન તોય એણે લેશ :

સ્નેહીનો ન સાંપડયો સન્દેશ.

ઠહાલલીતું હૈયું ખેંચી ! ક્યાં ચે વસ્તુ હશે ?

સ્મરે ન ઠહાલીડો સ્વદેશ :

સ્નેહીનો ન સાંપડયો સન્દેશ.

નિત્ય નિત્ય વાટ જોઈ ઠહાલાના પત્રની :

ભૂલ્યો શું મુજને રસેશ ?

સ્નેહીનો ન સાંપડયો સન્દેશ.

રોજ જાપ હૈયું એનાં નામનો જપે છે;

જોગણનો લીધો મ્હું વેષ :

સ્નેહીનો ન સાંપડયો સન્દેશ.

ઉરને સતાવે સખિ ! સ્નેહીનાં સોણલાં;

વધે છે દુઃખડાં વિશેષ :

સ્નેહીનો ન સાંપડયો સન્દેશ.

દોઢલા એ દિન કેમ કાઢવા સખિરી !

થશે ક્યારે ઉરમાં ઉજેશ ?

સ્નેહીનો ન સાંપડયો સન્દેશ.

નિતા વિકાસ મંડળ
૬૦ વનિત ત્રિજગ
ગણિ રચને આમે,
માળીડા ! (સાવનગર, ભોજપુર)

માળીડા ! ફૂલ વીણી લાવ :
ઉર મહારું આશાભર્યું રે !

ગૂંથી કેવડાની છાળ :
મૂંડી મોગરો ગુલાળ :
ઠહેલો આંહી આવ :
ઉર મહારું આશાભર્યું રે !

માળીડા ! ફૂલ વીણી લાવ :
ઉર મહારું આશાભર્યું રે !

આવે આજ શિરતાજ :
રૂડા હૃદય કેરા રાજ :
રૂઝે દિલ-ઘાવ :
ઉર મહારું આશાભર્યું રે !

માળીડા ! ફૂલ વીણી લાવ :
ઉર મહારું આશાભર્યું રે !

ગૂંથું એની સ્નેહમાળ :
અર્પું કંઠમાં રસાળ :
એવા સ્નેહ-લાવ :
ઉર મહારું આશાભર્યું રે !

માળીડા ! ફૂલ વીણી લાવ :
ઉર મહારું આશાભર્યું રે !

મીઠું બાલે

(ઢાળ : નિંદર ભરી રે ગુલાલે ભરી)

મીઠું બાલે રે, હા ! મીઠું બાલે;
ખડેન ! મહારો બાબુડો મીઠું બાલે.

સાંજ ને સવાર ખડેન ! શેરીમાં ઘૂમતો;
બેતાં સૌ છોકરાંનાં હૈયાં ડાલે:
ખડેન ! મહારો બાબુડો મીઠું બાલે.

ગજવે ગૃહ મહારું મીઠા એ બાલથી;
મૂલન્ટાં ચિત્તડાં રનેહ-બાલે:
ખડેન ! મહારો બાબુડો મીઠું બાલે.

શેરીના લોક સૌ મોહે છે બેઘને;
લઘને રમાડતાં એને બાળે:
ખડેન ! મહારો બાબુડો મીઠું બાલે.

જાયે ના કોઈ દિન રમવાને બહાર તો;
આવે છે બાળકો સૌ મળી ટોળે:
ખડેન ! મહારો બાબુડો મીઠું બાલે

હૈયાનો શોક એ પળમાં શમાવતો;
નહવાડે નિત્ય હર્ષ કેરી છાળે:
ખડેન ! મહારો બાબુડો મીઠું બાલે.

FROM MAHENDRA SHANTILAL

નહાની ખાલિકા

(ઢાળ: પુણ્ય-ખારણું રે લોલ)

નહાની ખાલિકા રે લોલ :

ગૃહ—દીપિકા રે લોલ :

ગૃહને ઉજાળે દિવ્ય બ્યોતથી રે લોલ.

સાખી :

જેતાં નહાની ખાળકી, જેતાં પ્રભુની વહાણ;
મીઠું શૈશવ સાંભરે, નિર્મળતાની ખાણ.

આશા વેલડી રે લોલ :

આજે ભિગતી રે લોલ :

સીંચિયે સલિલ સખિ ! સ્નેહનું રે લોલ.

સાખી :

સુરખી સીંચી ઇશ્વરે, કેવું એનું મુખ;
જેતાં પળ એ ખાળકી, ભૂલિયે સઘળાં દુઃખ.

કીકી આંખની રે લોલ :

મીઠી ખાળકી રે લોલ :

રીઝિયે રમાડી એને પ્રીતથી રે લોલ.

પત્થર લેજે પુત્રીને, ગાંડા લોક હમશ;
ઉજમ મ્હારે અંતરે, બાળા બોધ વિશેષ.

નહાની બાલિકા રે લોલ :

ગૃહ—દીપિકા રે લોલ :

ગૃહને ઉભળે દિવ્ય જ્યોતથી રે લોલ.

રીસામણાં

(દાળ : અખોલડા શાના લીધા રે ?)

માડી મનાવવાને જાય :

રીસામણાં રામે લીધાં રે !

રીઝે ન રામજી જરાય :

રીસામણાં રામે લીધાં રે !

મંગાવ્યાં માડીએ બેળર ને ઘારી;

ખાતા નથી કંઈ રામ-હાં રે સખિ !

ખાતા નથી કંઈ રામ :

રીસામણાં રામે લીધાં રે !

ગોરી ગાવડલીનાં મીઠાં દુધડલાં;

પીતા નથી કંઈ રામ-હાં રે સાખ !

પીતા નથી કંઈ રામ :

રીસામણાં રામે લીધાં રે !

આખ્યા કેં ખેલવાને હાથી ને બોડા;

રમતા નથી એ રામ-હાં રે સખિ !

રમતા નથી એ રામ :

રીસામણાં રામે લીધાં રે !

અતલશની ટોપી ને જરકશી જમા;
ખેરતા નથી એ રામ-હાં રે સખિ !
ખેરતા નથી એ રામ :

રીસામણાં રામે લીધાં રે !

હીરાના હાર ને મોતીની માલા;
રીઝતા નથી એ રામ-હાં રે સખિ !
રીઝતા નથી એ રામ :

રીસામણાં રામે લીધાં રે !

ગુલાબ, મોગરો ને કદમ્બનાં ફૂલડાં;
સૂંઘતા નથી એ રામ-હાં રે સખિ !
સૂંઘતા નથી એ રામ :

રીસામણાં રામે લીધાં રે !

રામજી રીઝશે ત્યારે દુઃખો સૌ જશે;
માએ વિચાર્યું ઉરમાંય-હાં રે સખિ !
માએ વિચાર્યું ઉરમાંય :

રીસામણાં રામે લીધાં રે !

દર્પણ મંગાવી માએ રામજીને આખ્યું;
નિરખ્યો ચાંદલાને ત્યાંય-હાં રે સખિ !
નિરખ્યો ચાંદલાને ત્યાંય :

કે રામજી રાજી થયા રે !

પોપટડો

(ઢાળ : જમનાને કાંઠે કળાયલ મેરલો)

પીંજરમાં મ્હાલતો ખ્યારો પોપટડો,
બોલતો રે! કેવા મીઠા એ બોલઃ
બાબુડો હરખાય છે સુણુન્તા સ્નેહથી,
નાચતો રે! કેવો કરી કલ્લોલ.

પીંજરમાંં

મ્હારા એ બાબુનો ખ્યારો પોપટડો,
શોલતો રે! કેવો રંગે રસાળઃ
ખવડાવે બાબુ એને ખાંતેથી ખેલતાં,
રાખતો રે! કેવું એના પર બહાલ.

પીંજરમાંં

મ્હારે રે બારણે બોલે પોપટડો,
દીપતું રે! કેવું મ્હારું લે દ્વારઃ
આવે અતિથિ ડોઘ મ્હારે રે આંગણે,
સ્નેહથી રે! કરે એનો સત્કાર.

પીંજરમાંં

નહાની નણુદી

નહાની નણુદીનો નેહ નીતરે, હો ખહેન !

ઉમંગ એના અંતરે અખંડ :

મીઠી નણુદીનો નેહ નીતરે, હો ખહેન !

સાખી :

એનાં મીઠાં વેણુની, દેતી બહાણી હમેશ ;

ચીડવે કોઇ જો કદી, રીસ ચડે નહિ લેશ.

એને રીઝવતા ઇશ રીઝતા, હો ખહેન !

પ્રણયલીનાં લોચનો હસન્ત :

નહાની નણુદીનો નેહ નીતરે, હો ખહેન !

સાખી :

અંચળ એનાં ચિત્તમાં, ભણવાની છે હોંસ ;

રામ સીતાના રાસ એ, સુણેલા ગાતી રોજ.

ગાને ગજવે ગૃહ ગોપિકા, હો ખહેન !

યુનિત કેવું આંગણું દીપન્ત :

નહાની નણુદીનો નેહ નીતરે, હો ખહેન !

સાખી :

ઠહાલી એના બ્રાતને, . જોતાં તે મલકાય ;
વિશેષ ઠહાલી મુજને, નણદી નિત્ય જણાય.

ભાવિ ગૃહિણિપદ દીપાવશે, હો ઝહેન ।

શુવન થાશે જગમાં ભવલન્ત :

ઠહાની નણદીનો નેહ નીતરે, હો ઝહેન ।

દીપોત્સવી

(ઢાળ : ભમ્મરિયા કૂવાને કાંઠે)

નારાયણીનાં નૂર નીતરે, હો રાજ !
ઊરમાં ઉજસ એ સીંચાય રે !

દીપોત્સવી આવે છે આંગણે.

હસે છે હાસ્ય મીઠું ગૃહિણી, હો રાજ !
વરસે જ્યાં સંપનો વરસાદ રે !

દીપોત્સવી આવે છે આંગણે.

સાખી :

મૃદુલ વેણુ તણી થાય છે, નિત્યે ત્યાંહે બહાણુ ;
સમીર વાયે સ્નેહનો, જેથી પ્રપુલ્લે પ્રાણુ.

દીપે શિશુઓ સમા દીવડા, હો રાજ !

એનાં એજસ ગૃહે ઊભરાય રે !

દીપોત્સવી આવે છે આંગણે.

સાખી :

દૂર થાયે ઝડી શોકની, ઉજવળતા દેખાય;
શાન્તિના સામ્રાજ્યમાં, પ્રભુતા ત્યાં પથરાય.

માતા પિતાની શીળી છાંયડી, હો રાજ !

સા બાલુડાં કરે કલ્લોલ રે !

દીપોત્સવી આવે છે આંગણે.

સાખી :

મહિમય મંડપ જ્ઞાનનો, બાંધી સઘળાં બાળ ;

નૌતમ લીલા આદરે, આણી અંતર બહાલ.

દંપતિનો દિવ્ય પ્રેમ ઊભરે, હો રાજ !

દેખીને દેવતા હુરખાય રે !

દીપોત્સવી આવે છે આંગણે.

સાખી :

પ્રસાદી પ્રેમ પીયૂષની, દેજો એનાં દાન,

એ દાને જગમાં જુઓ, સર્વ બને શુભતાન.

કુટુંબ, શેરી, ગામ, દેશમાં, હો રાજ !

એમ બધે દીપોત્સવી છવાય રે !

દીપોત્સવી આવે છે દોડતી.

દુઃખી પેલી મેના, સખિ !

(ઢાળ : ઝીણા ઝરમર વરસે મેઠ)

દેખું દેખું ને દિલડું દુભાય :

દુઃખી પેલી મેના સખિ !

એની આંખે જો આંસુડાં ઝરાય :

દુઃખી પેલી મેના, સખિ !

ઉરનો ઉલ્લાસ એનો ભડી ગયો છે,

મૂકયાં લલિત ગીત ગાવાં રે !

પાંજરે પૂરાઈ ખારી લાગે છે જિન્દગી,

સળગે છે ઉર એને જ્વાલા :

હો ! દુઃખી પેલી મેના, સખિ ! દેખું •

પરણ્યો પ્રીતમ એનો રાત્રે છે રંગમાં,

લે છે રસિક કાંઈ બહાવા રે !

મેના ઝૂંદે છે ધ્યાન ધરતી એ પાંજરે,

જપે છે નિત્ય એની માળા :

હો ! દુઃખી પેલી મેના, સખિ ! દેખું •

દુઃખીઆરી દેવીને દિલડે

(ઢાળ : ભમ્મરિયા કૃવાને કાંઠડે)

ચિતરાયા ચિત્ર કૈંક દુઃખનાં, હો રાજ !

કેમ કરી એ ભૂંસ્યા ભૂંસાય રે !

દુઃખીઆરી દેવીને દિલડે.

સાખી :

બળતાને જગ બાળતું, હોમી તેમાં ધૃત ;

ક્યાંથી આશા ઉદ્ભવે, મેળવવા અમૃત ?

દુઃખીના દિન જાગે દોઢલા, હો રાજ !

કેમ કરી એ ભૂંડ્યા ભૂંડાય રે ?

દુઃખીઆરી દેવીને દિલડે.

સાખી :

કરમાયે કળી કુમળી, કોણ કરે દરકાર ?

દુઃખ પડે તે લોગવે, ધીન સૌ હસનાર .

દુઃખીનાં આંસુ કોણ લૂંછશે, હો રાજ !

કેમ કરી સુખડાં સીંચાય રે ?

દુઃખીઆરી દેવીને દિલડે.

સીતા હરણ

(લાળ : કાનુડો મ્હારી કુડે પડયો રે !)

વનમાં મદુલી રામજીની શોભે;

વનનાં વનફળ આણે :

સીતા ને રામ સ્નેહ રહે રે !

ઠહેતી ગોદાવરીને કાંઠે વસે છે;

જીવનિયાં પ્રેમજી મ્હાણે :

સીતા ને રામ સ્નેહ રહે રે !

વનનાં વનફૂલ ઠહાલાં લાગે છે;

વીણતાં વનફૂલ ઠહાલે :

સીતાની રામ વેણી ગૂંથે રે !

વનમાં વ્યાધ સિંહુ ચિત્તા ઘણાં છે;

જહીક ના રાખીએ મ્હાલે :

સીતા ને રામ રંગે રહે રે !

ગાદી ને તકિયા વન માંહી ક્યાંથી ?

જેસતા મ્હાણુ પર પ્રીતે :

સીતા ને રામ રંગે રહે રે !

મદુલીએ મૃગલા આવે કદી કદી;

સીતા રમાડતાં સ્મિતે :

સીતા ને રામ રંગે રહે રે !

સીતાનું દિલડું મોહું :

રામજીને વિનતિ કરે રે !

‘કાંચળીના કોઠ મહારે હૈયે જાગ્યા છે;

આણેને મૃગચર્મ સોહું’ :

રામજીને વિનતિ કરે રે !

સમજાવે સ્વામી તોય માને ન માનિની;

ઉરમાં ઓછું કું આણું :

રામજી તો નીસરી પડ્યા રે !

ઢોડે છે દૂર દૂર માયાવી મૃગલો;

ખાલી કું જાય છે જાણું :

રામજી તો પાછળ પડ્યા રે !

‘લક્ષ્મણ’-‘લક્ષ્મણ’-મૃગલો પોકારે;

ધવાઈ એ પડયો જ્યારે :

સીતાને હૈયે શોક ઢળે રે !

‘જાઓને લક્ષ્મણ ! જાઓ દેવરજી !

વનમાં ઝહાલમની ઝહારે :

કે લક્ષ્મણ ! શોક ઉરે વસે રે !’

‘થાશે સંતાપ હો ! ઉરનાં ઊંડાણમાં,

રહેવાદો મુજને આંહું :’

કે લક્ષ્મણ વિનવી રહે રે !

‘માનેને માવડી! સાચું હું ભયરું;
રામજીને ખડીક ના ત્યાંહે’ :

કે લક્ષ્મણ વિનવી રહે રે!

‘સ્વાર્થી દિસો છો તહમે ડાહ્યા દેવરજી!
ભડયો થું બંધુપ્રેમ આજે :

કે લક્ષ્મણ! દૂર જાઓ તહમે રે!’

દોરી મર્યાદરેખ આજ્યા લક્ષ્મણજી;
વીરની સાધતા કાજે :

કે લક્ષ્મણ દૂર પન્થે પળે રે!

આંચો રાવણ ત્યાંહે યોગીને અંચળે;
લિક્ષા માગતો પૂકારે :

સીતાએ ધાયું આંચો અતિત રે!

‘આવો અતિથિદેવ! આપું હું લિક્ષા!’
વનનાં વનફલ આપે :

સીતાએ ધાયું રીઝે અતિત રે!

‘આપો મર્યાદરેખ છોડીને લિક્ષા’!
જોગીની હઠ છે ભારે :

સીતાજી ખહાર પગલાં ધરે રે!

યોગીનો અંચળો-ત્યાગ્યો ત્યાં રાવણે;
સીતાને ભંચકી ભાગે :

સીતાની આંખે આંસુ સરે રે!

પનિહારી!

(ઢાળ:ભમ્મરિયા કૃપાને કાંઠે)

જળે ભરીને આવી ઝેડલું, સખિ!
માંહીથી પાણીડાં છલકાય રે:
પનિહારી! ધીમેથી ચાલને.

જળે ભીંજયે ત્હારું મુખડું, સખિ!
સાન્ધ્યરંગી ચુન્દડી ભીંજય રે:
પનિહારી! ધીમેથી ચાલને.

હંસીની આંધે નિત્ય ચાલતી, સખિ!
અધીરી ઉતાવળે થું નય રે?
પનિહારી! ધીમેથી ચાલને.

ગાતી તું ગીત રોજ ચાલતાં, સખિ!
મુખે મીઠાં વેણુ ના વેરાય રે:
પનિહારી! ધીમેથી ચાલને.

ઉછળે કાલિંદી વારિ વાટમાં, સખિ!
ઢોળાતાં ઝેડું ખાલી થાય રે:
પનિહારી! ધીમેથી ચાલ ને.

શારદાનાં મન્દિર સોહે, સાહેલડી !

(ઢાળઃ વાટકીમાં કેસર ઘોળ્યાં, બહાલમજી !)

શારદાનાં મન્દિર સોહે, સાહેલડી !
લઈએ દર્શનનો લહાવઃ
આંખડી મોહે, સાહેલડી !

સાખીઃ

પ્રગટે જ્યોતિ જ્ઞાનની, ઉર-અન્ધાર વિલાય;
મહેર થતાં દેવી તણી, જીવન-જંગ જીતાય.
ઉન્નતિનાં ખારણું ખૂલે, સાહેલડી !
રૂઝે અંતરના ધાવઃ
હુઃખ સૌ ભૂલે, સાહેલડી !

સાખીઃ

સંસ્કૃતિના ઇતિહાસ કે, રૂડી રીત શીખાય;
પારસ નિપજે ખુલાણુના, કનક કથિરનું થાય.
વિદ્યાની વાટિકા ખીલાવો, સાહેલડી !
ફલે જ્ઞાન તણો ફલઃ
હુર્ષથી આવો, સાહેલડી !

સાખીઃ

સૂત્રો સેવાનાં શીખો, પ્રેમળ પાઠ લણાય;
શાન્તિ, નીતિ, સંપના, હૈયે મન્ત્ર લખાય.
ચિત્તડામાં ચેતન આવે, સાહેલડી !
ગૂંથો જ્ઞાન-પુષ્પ માળઃ
વાસના ફેરે, સાહેલડી !

સન્ધ્યા

(દાળ : સરોવરે ખાણીડાં ગઈતી, સાહેલડી !)

સાગરને તીર જો ! સન્ધ્યા ઊતરતી,

કેવું મનોહર એનું સ્વરૂપ :

સાળું સંલયોતોં એણે રઢિયાળા રંગનો,

પગલાં એ પાડતી કેવાં અનુપ.

સાગરને તીર જો ! સન્ધ્યા ઊતરતી.

સન્ધ્યાનું રૂપાગત કરવાને કારણે,

વગાડે ખંજરી સાગર મધુર :

ઊંચા એ આલલેથી સન્ધ્યા ઊતરતી,

જવા પ્રદેશ કોઈ દૂર દૂર :

સાગરને તીર જો ! સન્ધ્યા ઊતરતી.

ઊંચા એ આલલામાં પંખીડાં ઊડતાં,

ગાતાં એ ગીતડાં કરી કલ્લોલ :

હૈયું હરખાયું મહારું દેખીને દશ્ય એ,

ઊગશે રસચન્દની આલે અખોલ.

સાગરને તીર જો ! સન્ધ્યા ઊતરતી.

નાઠો એ ચોર

(ઢાળ : બોલે છે ચોર, બાલા ! બોલે છે ચોર)
નાઠો એ ચોર, જોને ! નાઠો એ ચોર;
લઈને મ્હારી ગોરસી નાઠો એ ચોર.
નાઠો०

વિનવતિ ઊભી તોય સુણે ના નઠોર;
લઈને મોંઘી ગોરસી નાઠો એ ચોર.
નાઠો०

પોતે છે ચોર તોય રાખે છે દોર;
જોયો ન્હોં ખડેનડી ! એ ક્ષાનાનો તોર.
નાઠો०

ધડકતું દિલ થાશે માવડીનો શોર;
લઈને મોંઘી ગોરસી નાઠો એ ચોર.
નાઠો०

જમ્યું શું જોર ? એતું જમ્યું શું જોર ?
આવી આવી ગોરસી ચોરે છે ચોર.
નાઠો०

ચોર્યું છે ચિત્ત એણે બાંધ્યો છે દોર;
રાધાના કાળજની એ તો છે કોર.
નાઠો०

ચોરી ગયો

(હાળ : નિંદર ભરી રે ગુલાલે ભરી)

ચોરી ગયો રે, હો ! ચોરી ગયે
કહાન મહારું ચિત્તડું ચોરી ગયો.

જુમનાને ઘાટ હું તો પાણીડાં ગઈતી;
મીઠી શી મોરલી છેડી ગયો :

કહાન મહારું ચિત્તડું ચોરી ગયો.

કદમ્બની કુંજ માંહે નિત્ય નિત્ય આવી;
ખંડુના ભોરથી છૂટી ગયો :

કહાન મહારું ચિત્તડું ચોરી ગયો.

આવી વસન્ત ને જો ! બોલે છે કોકિલા;
કાનુંડો હું ખમાં મેલી ગયો :

કહાન મહારું ચિત્તડું ચોરી ગયો.

કલાંતા પ્રેમબોલ આપીને સ્નેહ-કોલ;
મહારાં જો નયનો ખેંચી ગયો :

કહાન મહારું ચિત્તડું ચોરી ગયો.

છેડે છે કોણ ?

(ઢાળ : બોલે છે મોર, [ખાલા ! બોલે છે મોર]

એક સખી :

છેડે છે કોણ ? ખડેની ! છેડે છે કોણ ?

મીઠી મીઠી મોરલી છેડે છે કોણ ?

છેડે છે કોણ ?

રેલે છે કોણ ? ખડેની ! રેલે છે કોણ ?

મીઠાં, મીઠાં ગીતડાં રેલે છે કોણ ?

છેડે છે કોણ ?

રજનીનું રાજ્ય વ્યાપ્યું, ચાંદની ચકોર;

પીડે છે મોર, ખડેની ! બંસીનો મોર.

છેડે છે કોણ ?

બીજી સખી :

(સાખી)

કાલિંદી-તીર રસબંસરી વાગતી જે,

છેડી રહે વ્રજ તણો રસિયો દુલારો;

ગાયે મીઠાં પ્રણયનાં રસગીતડાં એ,

સંચાર થાય ઉરમાં નવચેતનાનો.

છેડે છે કૂહાન, ખડેની ! છેડે છે કૂહાન

મીઠી મીઠી મોરલી છેડે છે કૂહાન.

રાધા-રસેશ

(ઢાળ : ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ)

રાધા-રસેશ રેલે રાસડા રે લોલ,
ચમકતી ચાંદનીની માંચ ને !

રાધા-રસેશ રેલે રાસડા રે લોલ.

સૃષ્ટિ મધુરી આજે ભાસતી રે લોલ,
હૃદયે હૃદયે રેલાય રાસ ને !

રાધા-રસેશ રેલે રાસડા રે લોલ.

પ્રણવનો પરાગ પ્રાણ-પૂરમાં રે લોલ,
પ્રસરે ત્યારે પ્રણવમય ને !

રાધા-રસેશ રેલે રાસડા રે લોલ.

પ્રણયની પુણ્યબ્રયોત ત્યાં ઝગે રે લોલ,
કરે તિમિર કેરો ધ્વંસ ને !

રાધા-રસેશ રેલે રાસડા રે લોલ.

આત્માને દાન દીધું યુગલે રે લોલ,
અમે પ્રભુના પરિચારક ને !

રાધા-રસેશ રેલે રાસડા રે લોલ.

અંતરની ઉત્સુકતા શમાવતાં રે લોલ,
ખોલો રાધા-રસેશ કેરી જ્ય ને !

રાધા-રસેશ રેલે રાસડા રે લોલ.

શાન્તિ ક્યાંથી વળે ?

(ઢાળ : પ્રીતમ અહીં ચે નથી)

હું તો સન્ધ્યાના રંગ જોઈ ન્યારા,
કે આંખ તોય ઠરતી નથી.

હું તો વાડીનાં ફૂલ સુંઘું સારાં,
કે શાન્તિ ક્યાં ચ વળતી નથી.

હું તો જોઈ છું અન્દ્ર તારા આસે,
કે આંખ તોય ઠરતી નથી.

હું તો જોઈ છું દેવ કેરે કારે,
કે શાન્તિ ક્યાં ચ વળતી નથી.

મોંઘામૂલી છે મોતી કેરી માળા,
કે આંખ તોય ઠરતી નથી.

હું તો વાયું છું અન્થ રઢિયાળા,
કે શાન્તિ ક્યાં ચ વળતી નથી.

હું તો ંહાલાનું મુખ જોઈ હોંસે,
કે આંખ તોય ઠરતી નથી.

હું તો ંહાલાનાં વેણુ સુણું ંહાલે,
કે શાન્તિ ક્યાં ચ વળતી નથી.

મહારી માડીની આંખ આંસુ સારે,
કે આંખ મહારી ક્યાંથી ઠરે ?

મહને માડીનાં હુઃખ નિત્ય ખાળે,
કે શાન્તિ કહોને ક્યાંથી વળે ?

ચેતનયુગ

(ઢાળ : સરોવરે પાણીમાં ગમ'તી, સાહેલડી !)

ચેતનનો યુગ આજ આંચો, સાહેલડી !

ચેતનની કેવી જોને વરસે ઝડી :
કલ્યાણુચોત આજ પ્રગટી, સાહેલડી !

જીવનનાં શ્રેય કેરી આવી ઘડી.
ચેતનનો યુગ આજ આંચો, સાહેલડી !

મુક્તિની મોરલી વાગે, સાહેલડી !

મોહનના મન્ત્ર મીઠા હૈયે ઠસે :
દીનોનાં દુઃખડાં ટાળ્યાં, સાહેલડી !

અમૃતની અંજલિ છાંટી જગે.

ચેતનનો યુગ આજ આંચો, સાહેલડી !

અંતરના ઓરિયા પૂરિયે, સાહેલડી !

ચેતનના આકડે ચિત્તડું ચડે :

કીર્તિનો ડંકો આજ વાગે, સાહેલડી !

ભારતના દેવને દુનિયા નમે.

ચેતનનો યુગ આજ આંચો, સાહેલડી !

યુગદેવ !

(ઢાળ : વ્રજરાજ ! ત્હારી વાંસળીએ)

હો યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ :

કંઈ ઊઘાડી ત્હેં અમ આંખડીઓ,
યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

કંઈ ખીલાવી ત્હેં ઉર પાંખડીઓ,
હો યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

માત-મુક્તિના મન્ત્ર મધુરા,
શીખવ્યા વગાડી વાંસળી, હો !
યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

વધાવું ભરી દૂલછાળડીઓ,
હો યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

મોહભાળ તિમિર મહીં એ
ભૂલ્યાં હતાં સૌ વાટડીઓ,
યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

અન્ધાર વિદાર તો આં દલિયો,
હો યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

દુઃખે દુઃખેલાં બન્ધુ અને એ
 દુઃખે દુઃખી'તી ગાવડીઓ,
 યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.
 તારી તહે અમ નાવડીઓ,
 હો યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

શાન્તિ નીતિના પાઠ લણાવી
 વરસાવી સુખ—વાદળીઓ,
 યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.
 વધાવું ભરી દૂલછાબડીઓ,
 હો યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

વિભુને વિનતિ

(ઢાળ : ઓધવજી ! સન્દેશો કહુંજો ત્યાંયાં)

ફૂંડાના ! કહિયે કષ્ટ પડયા કેં કારમાં,

દુઃખ દાવાનળથી દિલ દુભાય ને !

શોધું તોયે માર્ગ હજી જડતો નથી,

કેમ કરી વીતક સર્વે ભૂંડાય ને !

ફૂંડાનાં

ફૂળી દુઃખ દરિયે માતા અમ ભારતી,

તહેનાં કષ્ટ કહો કેમ કરી કપાય ને !

મોહન ! મીઠા મન્ત્ર જંગે સંભળાવને,

પાછું ગૌરવ દેશ તણું પ્રસરાય ને !

ફૂંડાનાં

ચરખાનાં ચેતન સઘળે ઉપજાવને,

તકલીનાં તીર તણા તત્વ ભણાય ને !

ભૂલ્યા જનને પન્થ પ્રભુ ! બતાવને,

કાઠો કંટક દુઃખ તણાં સુખ થાય ને !

ફૂંડાનાં

કેસરિયા ચુન્દડી

(ઢાળ : સરોવરે પાણીમાં ગમ'તી, સાહેલડી !)

કેસરીયા ચુન્દડી લાવો, ંહાલમલ !

કેસરિયા ચુન્દડી લાવો છ રે :

ઉરે છે કોડ લેવા લાવો, ંહાલમલ !

ઉરે છે કોડ લેવા લાવો છ રે.

કેસરિયા૦

સરખી સાહેલડી સર્વ સ્નેહ એ ઓઠતી,

એમાં પડું છું હું તો ન્યારી છ રે :

ંહાલમલ ! હેત હોય હૈયે તો આણુને,

ભાંડી તે આશ એક ધારી છ રે.

કેસરિયા૦

સરખી સાહેલડીઓ જાયે છે જંગમાં,

જાગ્યું છે ઉર જાવા મહારું છ રે :

તહમે એ આવળે સૌ મિત્રોની સંગમાં,

સૂઝું થું લાગશે ખ્યારું છ રે ?

કેસરિયા૦

કાળજે કટારી લાગી માડીનાં દુઃખની,

કેસરિયા ઉર આજ મહારું છ રે :

કેસરિયા ચુન્દડી લાવો, ંહાલમલ !

કેસરિયા ચુન્દડી મહેરું છ રે !

કેસરિયા૦

કેસરિયાનાં કોડ

(ઢાળ : સરોવરે પાણીમાં ગઈતી, સાહેલડી !)

કેસરિયાનાં કોડ કેં હૈયે, ંહાલમલ !

યુધ્ધે ચઢીને, છત લેવી રે લોલ :

રણમાં રમીશું હો હોતે, ંહાલમલ !

આવી છે તક જુઓ કેવી રે લોલ :

કેસરિયાનાં કોડ

સાખી :

કોડીલા ! વિનવું ંહાલથી, રહેવા આપની સાથ;

ખન્ને જૂઝશું જુદામાં, સાંચ કરે રઘુનાથ.

જોગીનો જોગ કેવો જોયો, ંહાલમલ !

પાથી પ્રીતેથી પ્રેમ-ખ્યાલી રે લોલ :

ઉરનો રોગ આજ નાઠો, ંહાલમલ !

ફેશન-ફેદેથી કેવી ટાળી રે લોલ.

કેસરિયાનાં કોડ

સાખી :

ઉર ઉર દેશું પ્રેરણા, દધને દિલનાં દાન;

કરશું જઈને સ્વર્ગમાં, સુર-સરિતા પાન.

યોગીનાં સૂત્ર કેં સારાં ંહાલમલ !

ગંધ્યા હુદેમાં મહેં તો હોતે રે લોલ :

ખ્યારા વતન કેરે કાળે, ંહાલમલ !

જાતાં હુદેમાં હર્ષ રેલે રે લોલ.

ભારતી-પૂજન

(ઢાળ : સીતારામનાં સન્તાન)

આવો સ્નેહીડાં રે લોલ !

ગાવો ગીતડાં રે લોલ !

પૂજિયે પ્રીતેથી માત ભારતી.

સાખી :

પૂજન કરતાં પ્રીતથી, રીઝે ભારત માત;

મેવા મધુરા સર્વને દે જનની સાક્ષાત.

બોળો કંકુડાં રે લોલ !

ગૂંથો ફૂલડાં રે લોલ !

પૂજિયે પ્રીતેથી માત ભારતી.

સાખી :

નન્દનવત એ વિશ્વનું, જગ-જીવાડણુહાર;

પરને નિજનું આપતી, સૌની લે દરકાર.

આશા ઉરની રે લોલ !

પૂરે પ્રેમથી રે લોલ !

પૂજિયે પ્રીતેથી માત ભારતી.

સાખી :

કર્મભૂમિનાં આપણે સર્વ સુભાગી બાળ;

કરવા મેવા સ્નેહથી, સર્જે બન્યાં તત્કાળ.

કરો પ્રાર્થના રે લોલ !

ઝીલો ભાવના રે લોલ !

પૂજિયે પ્રીતેથી માત ભારતી.

મુક્તિને માર્ગે

(ઢાળ : નમે આલમાં અન્ધાર)

શહીદે ને સ્વર્ગ-વાટ, લીધી માત-મુક્તિ માટ;
ફૂલડે વધાવે દેવ દેવીઓ, હો રાજ !

સાખી :

ઉત્સવ સ્વર્ગે આદર્યો, કરવા વીર-સત્કાર,
ફૂલિ કે વાગિયાં, દેવ તણે દરબાર.

અખસરા લે રત્ન-તાટ, કરે ચાંદલો લલાટ,
ફૂલડે વધાવે દેવ દેવીઓ, હો રાજ !

સાખી :

કાયર સૌ કંપી ગયા, નોઈ અનુપમ ત્યાગ,
સ્વદેશ-સેવા શીખવે, ભારત-વીરલા ! ભગ.

કરો શીદને ઉચાટ ? શ્રેહો વીર કેરી વાટ;
ફૂલડે વધાવે દેવ દેવીઓ, હો રાજ !

સાખી :

શોણિત સ્નેહે છાંટજો, હસતું રાખી મુખ;
કાયર બનીને માતની, લજવો નહિ કે કૂખ.

ઘડો ઉરમાં શા ઘાટ? પોઢયા કેમ ઢાળી પાટ?

મૈયાની મુક્તિ માટ સંચરો, હો રાજ !

સાખી :

ચેતન પ્રગટયું પ્રાણમાં, ઘર ઘર ગીત ગવાય,

આત્મા રીઝે વીરનો, ઉર ઉલ્લાસ છવાય.

પાળોને યોદ્ધા એના પ્રીતથી, હો રાજ !

દાળોને માત-દુઃખ નેહથી, હો રાજ !

૨૧૭૨૫

શૂરાં બનો

(ઢાળ : નિંદર બરી રે ગુલાલે બરી)

શૂરાં બનો રે, હો ! શૂરાં બનો;
ગુર્જરીનાં બાળ ! સૌ શૂરાં બનો.

ગુર્જરી છે વીરભૂમિ વીરથી શોભતી;
વીરતાના મન્ત્ર શીખી એને નમો :
ગુર્જરીનાં બાળ ! સૌ શૂરાં બનો.

ગુર્જરીને આંગણે દેવોના વાસ છે;
વીરતાના ખેલ ખેલી સૌને ગમો :
ગુર્જરીનાં બાળ ! સૌ શૂરાં બનો.

ગુર્જરી છે ગુણવંતી પોષે છે પ્રેમથી;
માડીનાં દુઃખ સહુ ટાળી રહો :
ગુર્જરીનાં બાળ ! સૌ શૂરાં બનો.

સેવાના પાઠ શીખો અંતરના હેતથી;
દુઃખીની દાઝ દિલ માંહી ધરો :
ગુર્જરીનાં બાળ ! સૌ શૂરાં બનો.

બહેનોને પ્રિય એવું પ્રથમ પુસ્તક

[૫૦ ઉપરાંત ચિત્રો સાથે]

રાસ રજની.

કે જેમાં સુંદર અને મનોરંજક ભાવભર્યા
ગરબાઓ, રાસો, લોકગીતો, દાંખત્ય ગીતો
અને બાળગીતો આપવામાં આવ્યાં છે.
અને દરેકે દરેક રાસ—ગરબા વિભાગને
તેવાજ આદર્શ અને ભાવવાહી ચિત્રોથી
શોભાવવામાં આવ્યા છે.

આ પુસ્તકની ઘણા સુધારા વધારા સાથેની બીજી
આવૃત્તી બહાર પડી ચૂકી છે.

કિં. ફક્ત રૂ. ૧-૮-૦ પોસ્ટેજ વધુ.

લખા:—એન. એમ. ઠક્કરની ફાં.

બુકસેલર્સ

૧૪૦ પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨.

લગ્ન પ્રસંગ એ જીવનનો અમૂલ્ય દહાવ છે.

અને “લગ્ન ગીતો” એ પ્રસંગને રસમય બનાવે છે.

પાને, પાને, લગ્નની ભાવનાઓ દર્શાવતું ગુજરાતી સાહિત્યનું

પ્રથમ પુસ્તક

મંગળ સૂત્ર

જે

દંપતીનું આદર્શ પ્રેમ ચિન્હ છે.

માટે:—લગ્ન પ્રસંગે તમારા વહાલાઓને ‘મંગળ સૂત્ર’
નીજ ભેટ આપો.

મંગળ સૂત્ર એટલે લગ્ન ભાવનાનું આદર્શ મૂર્તિમંત સ્વરૂપ.

મંગળ સૂત્ર એટલે વિશુદ્ધ પ્રેમનું જોડાણ ચિન્હ.

મંગળ સૂત્ર એટલે આદર્શ ને સેવાભાવી ગૃહસંસારની રૂપરેખા.

મંગળ સૂત્રમાં લગ્નનાં દરેક પ્રસંગોને રા. પાદરાકરે
રસભરી શૈલીથી ગીતોમાં ઉતારી દરેક ગીતને ભાવનાથી
ભરપૂર બનાવ્યું છે. બહેનો સ્ત્રુલાઈથી ગાઈ શકે તેવા ઢાળમાં
ધણીજ સરળ ભાષામાં આ પુસ્તકમાંનાં ગીતો ગાઈ શકાય છે.

લગ્ન પ્રસંગોનાં આઠ સુંદર ચિત્રો, સાથે આખું પુસ્તક
આટલું પેપર પર છપાયું છે.

લખો:—એન. એમ. ઠક્કરની કું.

૧૪૦ પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨.

રા. જનાર્દન પ્રભાસ્કરનો

નવો રાસ સંગ્રહ.

卐 ત્રિરંગી લેટેર 卐

એ મુંદર ચિત્રો

સાથ મુંદર

રૂપ રંગમાં

વિભૂષીત થઈ

બહાર પડ્યો છે.

કિંમત રૂ. ૦-૮-૦

રાસ નન્દિની

શ્રી. જનાર્દનનાં રાસ બહેનોમાં

ધણાં પ્રિય છે. લોકપ્રીય એવા

રાસોજ રાસ નન્દિનીમાં

આઠ આના

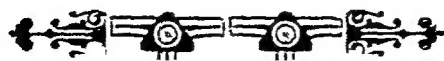
આપવામાં આવ્યા છે.

રા. પ્રભાસ્કરનાં બીજાં પુસ્તકો વિહારીણી ૦-૧૨-૦

શરદીની ૦-૧૦-૦

મંદાકિની ૦-૮-૦

આજેજ મંગાવો.

નુતન
સંગીત

સે લા ઇ થી સંગીત શીખવા

માટે

બા
રા
ખ
ડી

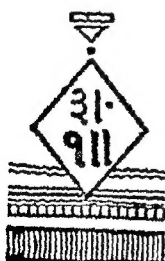
નુતન સંગીત બારાખડી

ઉત્તમ પુસ્તક

છે.

લખો:—એન. એમ. ઠક્કરની કું.

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુંબઈ ૨.

“ રણુરસિયાંના રાસ ”

— મળેલા કેટલાક અભિપ્રાયો —

ન્હાનાં ન્હનાં એકાવન રાસ-ગીતોનો આ સંગ્રહ રાષ્ટ્રભાવનાથી ભરછક છે. ઘણાં ગીતોના ઢાળ લોકપ્રચલિત પસંદ ચયા છે. અને શૈલી તથા શબ્દોની સરળતા સારી જળવાઈ છે.

—શ્રી. કેશવલાલ હ. શેઠ.

રાસના શોખીનોને આ પુસ્તક પસંદ પડ્યા વગર નહિજ રહે.

—“ નવગુજરાત ”

આપણા રાસ સાહિત્યમાં આ પુસ્તકથી ઉપયોગી ઉમેરો થયો છે.

—“ સ્ત્રીબોધ ”

‘ગુર્જરી’ જેવાં ગીતો પ્રસંગોચિત કરતાં પણ વધારે ઉપયોગી છે.

—શ્રી. વિદ્યાબહેન નીલકંઠ.

રાષ્ટ્રોત્સવમાં ગવાય એવા રાસનો આ સંગ્રહ—“ ગુજરાતી ” હાલની ગુજરાતજો રણુરસિક બની છે એટલે ત્હમારું ‘ રણુરસિયાંના રાસ ’ એમને જરૂર પસંદ પડશે.—શ્રી. સૌ. લીલાવતી મુનશી.

ત્હમારા રાસમાં સરળતા એ મ્હોટો ગુણ વિશેષ છે.

શ્રી. જનાર્દન પ્રભાસ્કર.

પ્રત્યેક ગુર્જર મુન્દરીના ગૃહમાં આવા રાસો હોવા જોઈએ.

“ સન્દેશ ”

ઢાળો ઘણા ખરા જાણીતા, મધુર અને મહાકવિ શ્રી. જ્ઞાનાલાલ કવિના રાસની લીંટીઓથી નિર્દિષ્ટ વળી દરેક રાસ દૂંકા કડીઓ પણ (કેટલીક તપાસી નેતાં) તાલબદ્ધ જણાઈ છે. છપાઈ વિ. પણ સારાં છે. શ્રી. સૌ. શાન્તાબહેન ખરડીવાળા.

આ રાસસંગ્રહ ગુજરાતની ગરવી રાસપ્રિય બહેનોને અત્યંત ગમી જાય અને તેઓ એનો ઉપયોગ પોતાના કવે પછીના રાસોત્સવોમાં છુટથી કરે તો અમને જરાય આશ્ચર્ય નહિ ચાય. —“ ગુણમુન્દરી ”

રાસના જાણીતા ઢાળો, મુકામળ શબ્દાવલિ અને અણીશુદ્ધ તાલમાપ એ તેમાંના રાસોના ગુણો છે. —“ પ્રજાખંડુ ”

નવયુગની ભાવનાઓનું દર્શન કરાવતા હૃદય-હૃદય વીરતાનાં
છાંટણાં છાંટતા એકાવન રાસનો સંગ્રહ.

“ રાણસિયાંના રાસ ”

(શ્રી. મંજુલાલ મજમુદારના પ્રવેશક સહિત)

લેખક અને પ્રકાશક :

મૂળજીભાઈ પીતામ્બરદાસ શાહ.

મૂલ્ય : છ આના.

મળવાનાં ઠેકાણાં :

ધી જનરલ બુક ડીપો,

પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ : મુંબઈ નં. ૨

એન. એમ. ઠક્કરની કું :

પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ : મુંબઈ નં. ૨

અને

એમ. પી. શાહની કું.

રાવપુરા : ટાવર નજીક : વડોદરા.

અને જાણીતા બુકસેલરો.

લેખકના હવે પછી બહાર

પડનારાં પુસ્તકો.

રાસ પદ્ય (રાસ સંગ્રહ)

દીપમાળા (કાવ્ય સંગ્રહ)

તરૂણ ભારત (નાટક)

સંસાર ચિત્રો (સામાજિક વાર્તા સંગ્રહ)

શ્રી વાયુપુરાણની વાતો.

બાલ મન્દિર (બાલ વાર્તાઓ)